

оволодіння іншомовною комунікативною компетенцією [9, 250].

Оскільки діяльність аудіювання та читання глибоко індивідуальна і залежить від загального рівня підготовки учня, сформованості його знань, умінь і навичок, то процес формування соціокультурної компетенції під час цих видів мовленнєвої діяльності повинен обов'язково проходити згідно з положеннями вищезгаданого принципу.

Під час формування соціокультурної компетенції принцип індивідуалізації реалізується перш за все у процесі відбору текстів із соціокультурним компонентом для прослуховування, які відповідають інтересам і потребам дітей. Крім того, враховуються особливості мисленнєвих процесів учнів цієї вікової групи. Безсумнівно, забезпечення індивідуалізації можливе тільки за умови обізнаності вчителя з віковими і психологічними особливостями школярів та способами індивідуалізованого навчання [9, 251].

Таким чином, ми проаналізували низку дидактичних принципів, що обумовлюють мотиваційний, змістовий і процесуальний компоненти навчального процесу, і мають бути враховані під час навчання англomовного слухання та читання із соціокультурним компонентом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Амонашвили Ш.А. Развитие познавательной активности учащихся в начальной школе // Вопросы психологии. – 1984. – № 5. – С. 36–41.
2. Бирюк О.В. Методика формування соціокультурної компетенції майбутніх учителів у навчанні читання англomовних публіцистичних текстів: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – К., 2006. – 206 с.
3. Вербицкий А.А. Активное обучение в высшей школе: контекстный подход: Методическое пособие. – М.: Высшая школа, 1991. – 207 с.
4. Верещагин Е.М., Костомаров В.Г. Лингвострановедческая теория слова. – М.: Рус. язык, 1980. – 320 с.
5. Державна національна програма “Освіта”. Україна ХХІ ст. – К.: Райдуга, 1994. – С. 9.
6. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Науковий редактор українського видання С.Ю. Ніколаєва. – К.: Ленвіт, 2003. – 273 с.
7. Зимняя И.А. Психология обучения иностранным языкам в школе. – М.: Просвещение, 1991. – 222 с.
8. Коломінова О.О. Методика формування соціокультурної компетенції в учнів молодшого шкільного віку в процесі навчання усного англomовного спілкування: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – КДЛУ. – К., 1998. – 181 с.
9. Методика навчання іноземних мов у середніх навчальних закладах: Підручник / Кол. авторів під керів. С.Ю. Ніколаєвої. – 2-е вид., випр. і перероб. – К.: Ленвіт, 2002. – 209 с.
10. Національна доктрина розвитку освіти // Освіта України. – 2002. – № 33. – С. 4.
11. Нефедова М.А. Отбор материалов лингвострановедческого содержания для чтения в VII–IX классах // Иностранные языки в школе. – 1991. – № 4. – С. 38–43.
12. Програма для загальноосвітніх навчальних закладів та спеціалізованих шкіл з поглибленим вивченням іноземних мов. Іноземні мови 2–12 класи; 5–12 класи (2-га іноземна мова). – Ірпінь.: Перун, 2005. – 208 с.

13. Ремизова С.Ю. Лингвострановедческий аспект зрительной наглядности в преподавании русского языка иностранцам: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02. – М., 1981. – 175 с.

14. Рогова Г.В. Методика обучения иностранным языкам в средней школе / Рогова Г.В., Рабинович Ф.М., Сахарова Т.Е. – М.: Просвещение, 1991. – 287 с.

15. Рогова Г.В., Верещагина И.Н. Методика обучения английскому языку на начальном этапе в общеобразовательных учреждениях. – М.: Просвещение, 2000. – 232 с.

16. Роман С.В. Методика навчання англійської мови у початковій школі: Навчальний посібник. – К.: Ленвіт, 2005. – 208 с.

17. Роман С.В., Коломінова О.О. Психологічні умови навчання у початковій школі // Іноземні мови. – 2002. – № 1. – С. 35–38.

18. Савицкая Т.А. Многоплановая сюжетная фотография как источник лингвострановедческой информации на занятиях по русскому языку // Лингвострановедческий аспект в преподавании русского языка как иностранного: Сб. статей / Отв.ред. А.М. Попова. – Воронеж: Изд-во Воронеж. ун-та, 1984. – С. 134–137.

19. Сафонова В.В. Изучение языков международного общения в контексте диалога культур и цивилизаций. – Воронеж: Истоки, 1996. – 237 с.

УДК 287.46

Марчук В.В.

ФУНКЦІЇ ЦІННІСНИХ ОРІЄНТАЦІЙ У ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ ТА СУСПІЛЬСТВА

У статті визначається сутність, структура, зміст ціннісних орієнтацій, їх функції у життєдіяльності людини та суспільства, проводиться типологізація як самих ціннісних орієнтацій, так й індивідів на основі характеру їх ціннісних орієнтацій.

В статтє определяется сущность, структура, содержание ценностных ориентаций, их функции в жизнедеятельности человека и общества, проводится типологизация как самих ценностных ориентаций, так и индивидов на основе их ценностных ориентаций.

The article highlights the base, structure and contents of the value orientations, their functions in the man and society life activity. The types of the value orientations and their personality's value orientations are carried out.

Ціннісні орієнтації як наукова проблема привертають увагу широкого кола вчених різних напрямів наукового пізнання. Вона розглядається в тісному взаємозв'язку з життєвими цілями особистості, способом її життя, потребами, інтересами, психологічними установками тощо. Таке широке коло питань, дотично до яких досліджується сутність і характер ціннісних орієнтацій, дає змогу виділити принаймні кілька напрямів вивчення цього феномена.

Особливий інтерес викликають дослідження, в яких визначається сутність, структура, зміст ціннісних орієнтацій, їх функції у життєдіяльності людини та суспільства, проводиться типологізація як

самих ціннісних орієнтацій, так й індивідів на основі характеру їх ціннісних орієнтацій. Адже без з'ясування сутнісних властивостей ціннісних орієнтацій, які, на думку багатьох дослідників, є важливим компонентом внутрішньої структури особистості, неможливо буде з'ясувати їх детермінуючу роль у трансформаційних процесах.

Система ціннісних орієнтацій є важливим елементом ціннісного ставлення людини до навколишньої дійсності. Ціннісна орієнтація – це вибіркоче ставлення людини до матеріальних і духовних цінностей, система установок такого ставлення, переконань, переваг, які впливають на поведінку індивіда. Під цінністю розуміється позитивна або негативна значущість об'єктів навколишнього світу для окремої людини, класу, соціальної групи, суспільства в цілому, яка проявляється через сферу життєдіяльності, інтересів, потреби, суспільні відносини. Критерії оцінки цієї значущості в моральних нормах і принципах, ідеалах, цілях, установках.

Виникаючи в результаті суспільної практики, як відзначають дослідники, ціннісні орієнтації певної епохи беруть участь у формуванні типу особистості, її поведінкових і ментальних навичок і в цій якості пронизують усю культуру, всі універсали цієї культури.

Ціннісні орієнтації лежать в основі світогляду людини, її моральних, політичних, естетичних переконань і смаків, визначають її поведінку. Ураховуючи таку їх значущість для поведінки людини, ціннісні орієнтації визначаються ще як “важливі елементи внутрішньої структури особистості, закріплені життєвим досвідом індивіда, усією сукупністю його переживань, відмежовуючи значуще, суттєве для цієї людини від незначущого, несуттєвого” [1]. Сформовані ціннісні орієнтації – це своєрідна “вісь” свідомості, яка забезпечує усталеність людини і проявляється в певному типі її поведінки, інтересах, потребах, переконаннях.

У науковій літературі виділяються розвинені, стійкі, несуперечливі ціннісні орієнтації і нерозвинені, нестійкі, суперечливі. Як відзначає О.Г. Здравомислов, перший тип ціннісних орієнтацій – це ознака зрілості людини, показник її соціальності, призма сприймання не лише зовнішнього, але й внутрішнього світу індивіда, що зумовлює зв'язок між свідомістю і самосвідомістю, психологічна основа для вирішення як в індивідуальному, так і в загальносуспільному аспектах питання про сенс життя, завдяки якому відбувається інтеграція сукупності ціннісних орієнтацій у дещо цілісне і своєрідне, характерне саме для цієї особистості [2].

Розвинуті, стійкі ціннісні орієнтації зумовлюють такі якості людини, як цільність, надійність, вірність певним принципам та ідеалам, здатність до вольових дій для їх досягнення, активність. І, навпаки, нестійкі, нерозвинені, суперечливі ціннісні орієнтації є причиною непослідовності в поведінці людини, ознакою її інфантильності, невизначеності мети, сенсу життя тощо.

Під час вивчення структури ціннісних орієнтацій як цілісної системи частина дослідників виходять із сутності, змісту, характеру самих цінностей (системи цінностей), при цьому виділяючи суспільно-політичні, етичні (моральні), естетичні, правові, економічні та інші цінності. Відповідно до такої структури системи цінностей визначається і структура ціннісних орієнтацій: суспільно-політичні, моральні, естетичні, релігійні, правові, економічні та інші. Основний зміст ціннісних орієнтацій за такого визначення їх структурних компонентів становлять: суспільно-політичні, філософські, світоглядні, моральні переконання, глибокі і постійні уподобання, моральні принципи, естетичні смаки.

Уживається й інша класифікація структурних компонентів системи ціннісних орієнтацій відповідно до традиційних уявлень про основні сфери життєдіяльності людини (матеріальна і духовна): матеріальні і духовні цінності і ціннісні орієнтації, або ж “виробничо-споживацькі” (утилітарні), соціально-політичні, пізнавальні, моральні, естетичні, релігійні та інші.

Ураховуючи силу мотиваційного впливу ціннісних орієнтацій на свідомість людини, виділяються ще й ціннісні орієнтації на працю, сім'ю, освіту, громадську діяльність та інші сфери самоутвердження індивіда. Досліджуючи проблему формування ціннісних орієнтацій, учені відзначають, що їх діапазон можна визначати за діапазоном інтересів індивіда, за широтою його зв'язків із навколишнім світом.

Для проведення класифікації структурних компонентів системи ціннісних орієнтацій використовується ще й культурологічний підхід, тобто класифікуються структурні компоненти системи ціннісних орієнтацій на основі певного типу культури, керуючись при цьому положенням, що сама культура – це сукупність певних цінностей і їх практичне втілення у різних сферах людської життєдіяльності.

Залежно від типів культури виділяються такі основні типи ціннісних орієнтацій: політична культура, яка включає високу політичну свідомість та активність, уміння розуміти сутність політичних подій, правильно реагувати на них і відповідно до них політичні ціннісні орієнтації; моральна культура і моральні ціннісні орієнтації, в основі яких – орієнтація на погодження окремими індивідами своєї поведінки з інтересами інших людей і суспільства в цілому, на знання і дотримання суспільних і загальнолюдських моральних стандартів поведінки, на подолання так званої “подвійної” моралі (моралі “для себе” і моралі “для інших”), лицемірства, ханжества тощо; естетична культура і відповідно до неї естетичні ціннісні орієнтації, в основі яких лежить розвинуте естетичне сприймання, естетичні смаки, уміння дати оцінку естетичного щодо явищ навколишньої дійсності і творів мистецтва, прагнення до оволодіння естетичною культурою минулого і сучасного етапів розвитку суспільства.

Складна і неоднорідна структура ціннісних орієнтацій особистості, подвійність джерел їхнього розвитку, різноплановість виконуваних ними функцій

визначають і наявність безлічі класифікаційних моделей ціннісних орієнтацій, що розрізняються критеріями, покладеними в їхню основу. Так, у різних концепціях розділяються абсолютні і відносні, об’єктивні і суб’єктивні, ідеальні і реальні, індивідуальні і соціальні, внутрішні і зовнішні цінності.

Ціннісні орієнтації розглядаються також і як система сприйнятих особою соціальних цінностей, яка є одним із чинників, що зумовлюють рух особи від події до події у напрямі до майбутнього. “Плануючи своє майбутнє, – відзначає Є.І. Головаха, – окреслюючи конкретні події – плани і цілі, людина виходить перш за все з певної ієрархії цінностей, що є у її свідомості. Орієнтуючись у широкому спектрі соціальних цінностей, індивід вибирає ті з них, які найбільш тісно пов’язані з його домінуючими потребами. Предмети цих потреб, будучи усвідомленими особою, стають її провідними життєвими цінностями” [1]. Вибіркова спрямованість особи на певні цінності відображається в ієрархії ціннісних орієнтацій особи. Унаслідок цього ціннісні орієнтації особи розглядаються в тісному взаємозв’язку із життєвою перспективою, життєвими цілями і планами.

Ціннісні орієнтації є вищим рівнем диспозиційної структури особистості й інтерпретуються дослідниками як орієнтації на цілі життєдіяльності і засоби їх досягнення. За цією ознакою можна виділити орієнтації, об’єктом яких є людина, її соціально значущі якості і способи їх відтворення і розвитку. Не менш важливою особливістю цих орієнтацій є те, що вони реалізуються у соціальній сфері. Усе це, на думку В.А. Матусевич, дає право визначати їх як соціальні орієнтації [4].

ЛІТЕРАТУРА

1. Головаха Е.И., Кроник А.А. Психологическое время личности. – К.: Наукова думка, 1984. – 117 с.
2. Головенько В.А., Корнієвський О.А. Український молодіжний рух: історія та сьогодення. – К.: Наук. думка, 1994. – 111 с.
3. Здравомыслов А.Г. Потребности. Интересы. Ценности. – М.: Политиздат, 1986. – 233 с.
4. Матусевич В.А. Социальные ориентации личности: опыт типологии // Филос. и социол. мысль. – 1992. – № 2. – С. 115.

УДК 371.315

Милогородська М.О.

МОТИВАЦІЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ТУРИСТСЬКОГО БІЗНЕСУ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНИХ МОВ

У статті досліджується мотивація майбутніх фахівців туристського бізнесу до вивчення іноземних мов; розкриваються поняття та види мотивації, можливості їх формування на заняттях з іноземної мови. Особлива увага приділена внутрішній мотивації.

В статті досліджується мотивація майбутніх фахівців туристського бізнесу до вивчення іноземних мов; розкриваються поняття та види мотивації, можливості їх формування на заняттях з іноземної мови. Особлива увага приділена внутрішній мотивації.

иностранных языков; раскрываются понятие и виды мотивации, возможности их формирования на занятиях по иностранному языку. Особое внимание уделено внутренней мотивации.

The article is dedicated to motivation of future professionals in the sphere of tourism while studying foreign languages. The notion and types of motivation, possibilities of their formation at the lessons of foreign languages are disclosed in the article. Special attention is paid to inherent motivation.

Підготовка висококваліфікованих фахівців у галузі туризму, який останніми роками характеризується стрімкою динамікою розвитку та тенденцією домінування у структурі соціальних інститутів, є найважливішим напрямом роботи системи вищих навчальних закладів в Україні. Вітчизняна туристська сфера є невід’ємною складовою світового туристського процесу і повинна посісти гідне місце у всесвітньому туристському просторі [7, 3].

З цим завданням зможуть упоратись тільки професіонали, які оволоділи фаховими вміннями і які здатні успішно реалізувати необхідні виробничі функції.

В освітньо-кваліфікаційній характеристиці бакалавра напряму підготовки 0504 “Туризм”, яка є освітнім стандартом цієї галузі, важливе місце відводиться іноземним мовам, іншомовній комунікативній компетенції сучасних спеціалістів туристичної сфери. Майбутні фахівці повинні вміти здійснювати усні та письмові контакти в ситуаціях професійного спілкування, здійснювати читання й осмислення професійно орієнтованої та загальнонаукової іншомовної літератури, використовувати інформаційні технології (інформативні бази даних, гіпертексти, системи навігації тощо) та іншомовну інформацію на електронних носіях, включаючи мережу Internet [4, 27].

Ефективне формування іншомовної комунікативної компетенції неможливе без сформованості мотиваційної сфери студентів, яка є необхідною передумовою успішності навчальної діяльності. На думку І.О. Зимньої, немотивоване навчання іноземної мови позбавляє цей процес психологічної сутності [1].

Як відомо, навчання, як і будь-яка інша діяльність, здійснюється під впливом певних стимулів, спонукань, що виконують роль рушійних сил навчальної активності. Такими спонукальними стимулами є потреби, інтереси, переконання, ідеали, уявлення студента про себе, ціннісні орієнтації та ін. Вони утворюють мотивацію (або мотиваційну сферу) навчальної діяльності.

Інтерпретація “мотиву” співвідносить це поняття з потребою (Ж. Ньютенн, А. Маслоу), з переживанням цієї потреби та її задоволенням (С. Рубінштейн) або з предметом потреби (О. Леонтьєв). При цьому розуміння мотиву як “опредмеченої потреби” визначає його як внутрішній мотив, що входить до структури власне діяльності. За Л. Божович мотивами можуть бути предмети